

Καταχρηστική άσκηση δικαιωμάτων εργαζομένων - Ένσταση επίσχεσης και σκόπιμη πρόκληση απόλυσης

**A. A. Αργυριάδης
& Συνεργάτες**
Δικηγορική Εταιρεία

Γράφει η Όλγα Σαββοπούλου

Ασκούμενη Δικηγόρος στην

«Α & Α Αργυριάδης και Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία»

1. Περιορισμοί στην άσκηση δικαιωμάτων εργαζομένου - Άρθρο 281 Α.Κ.

Το σύνολο των δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα ή τη νομική τους φύση, τελεί υπό τους περιορισμούς που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ.. Το ίδιο ισχύει και για τα δικαιώματα των εργαζομένων, τα οποία, παρά τον έντονα προστατευτικό τους προσανατολισμό, δεν επιτρέπεται να ασκούνται κατά τρόπο που υπερβαίνει τα όρια της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του κοινωνικού και οικονομικού σκοπού που υπηρετούν.

Ιδιαίτερη πρακτική σημασία παρουσιάζουν,

αφενός, η άσκηση του δικαιώματος επίσχεσης εργασίας και, αφετέρου, η αξίωση καταβολής αποζημίωσης απόλυσης, ιδίως στις περιπτώσεις όπου η καταγγελία της σύμβασης εργασίας συνδέεται αιτιωδώς με τη συμπεριφορά του ίδιου του εργαζομένου.

1.1. Το δικαίωμα επίσχεσης εργασίας

Κατά το άρθρο 648 εδ. α' Α.Κ., με τη σύμβαση εργασίας ο εργαζόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση παροχής της εργασίας του, ενώ ο εργοδότης υποχρεούται στην καταβολή του συμφωνημένου μισθού. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η σύμβαση εργασίας αποτελεί κατεξοχήν αμφοτεροβαρή σύμβαση, στο πλαίσιο της οποίας η παροχή του ενός μέρους λειτουργεί ως αντάλλαγμα για την παροχή του άλλου.

Η μη εκπλήρωση κύριων ή παρεπόμενων υποχρεώσεων από οποιοδήποτε από τα μέρη διαταράσσει τη συμβατική ισορροπία της εργασιακής σχέσης και ενεργοποιεί τις προβλεπόμενες έννομες συνέπειες. Ειδικότερα, σε περι-

πτωση καθυστέρησης στην καταβολή των δεδουλευμένων αποδοχών, ο εργαζόμενος δύναται να προτάξει την ένσταση επίσχεσης εργασίας σύμφωνα με το άρθρο 325 Α.Κ., εφόσον διαθέτει ληξιπρόθεσμη και απαιτητή αξίωση κατά του εργοδότη.

Η άσκηση της επίσχεσης απαλλάσσει τον εργαζόμενο από την υποχρέωση παροχής εργασίας, χωρίς να συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος στον μισθό για όσο χρόνο αυτή διαρκεί. Πρόκειται για μέσο αυτοδύναμης προστασίας, το οποίο αποσκοπεί στην άσκηση πίεσης προς τον εργοδότη για την εκπλήρωση των συμβατικών του υποχρεώσεων.

Λόγω, ωστόσο, των σημαντικών συνεπειών που επιφέρει η άσκηση του δικαιώματος αυτού για τον εργοδότη, ο εργαζόμενος οφείλει, κατ' επιταγή της καλής πίστης, να τον ενημερώνει εκ των προτέρων για την πρόθεσή του και να του παρέχει εύλογο χρονικό περιθώριο συμμόρφωσης.

Σε κάθε περίπτωση, και το δικαίωμα επίσχεσης υπόκειται στον έλεγχο του άρθρου 281 Α.Κ.. Καθοριστικό κριτήριο για τη διαπίστωση καταχρηστικής άσκησης αποτελεί η αρχή της καλής πίστης, όπως αυτή εξειδικεύεται στο άρθρο 376 Α.Κ., το οποίο συνιστά ειδικότερη έκφραση της γενικής ρήτηρας του άρθρου 288 Α.Κ.. Ειδικότερα, το άρθρο 376 Α.Κ. προβλέπει ως περίπτωση αντίθεσης προς την καλή πίστη το επουσιώδες της καθυστερούμενης παροχής.

Κατά πάγια νομολογία, η επίσχεση εργασίας κρίνεται καταχρηστική όταν η οφειλή του εργοδότη είναι ασήμαντη. Εφαρμόζοντας την αρχή της αναλογικότητας, τα δικαστήρια δέχονται ότι καταχρηστικότητα συντρέχει όταν η άσκηση του δικαιώματος προκαλεί δυσανάλογη και υπέρμετρη βλάβη στον εργοδότη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Τέτοια περίπτωση υφίσταται, ιδίως, όταν η καθυστέρηση στην καταβολή των αποδοχών είναι περιορι-

σμένης σημασίας, όταν αφορά επουσιώδη αντιπαροχή ή όταν το δικαίωμα προβάλλεται έναντι αξιόπιστου και οικονομικά φερέγγυου εργοδότη για την ικανοποίηση αμφισβητούμενων απαιτήσεων.

1.2. Διεκδίκηση αποζημίωσης απόλυσης

Η καταγγελία της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου με πρωτοβουλία του εργοδότη προϋποθέτει, κατ' αρχήν, την τήρηση των προβλεπόμενων από τον νόμο διατυπώσεων, ήτοι την έγγραφη μορφή, την τήρηση της απαιτούμενης προθεσμίας προειδοποίησης, όπου αυτή προβλέπεται, καθώς και την καταβολή της νόμιμης αποζημίωσης απόλυσης. Στο ισχύον σύστημα εργατικού δικαίου, η υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης δεν εξαρτάται από τον λόγο της καταγγελίας ούτε από την υπαιτιότητα του εργαζομένου, ακόμη και σε περιπτώσεις σοβαρής ή ιδιαίτερα βαριάς παραβίασης των συμβατικών του υποχρεώσεων. Η νομοθετική αυτή επιλογή αποσκοπεί στην αποτροπή της χρήσης της καταγγελίας ως έμμεσου μέσου κύρωσης και στη διασφάλιση της ασφάλειας δικαίου κατά τη λύση της εργασιακής σχέσης.

Ωστόσο, μέσω της νομολογιακής επεξεργασίας της γενικής ρήτηρας του άρθρου 281 Α.Κ., έχει αναπτυχθεί ένας συμπληρωματικός μηχανισμός ελέγχου της αξίωσης του εργαζομένου για αποζημίωση απόλυσης. Ειδικότερα, γίνεται δεκτό ότι η αξίωση αυτή δύναται να απορριφθεί ως καταχρηστική, όταν ο εργαζόμενος προβαίνει σε αντισυμβατική συμπεριφορά με αποκλειστικό ή, τουλάχιστον, προέχοντα σκοπό να προκαλέσει την καταγγελία της σύμβασης από τον εργοδότη, ώστε να καταστεί δικαιούχος της αποζημίωσης.

Αναγκαία προϋπόθεση είναι η κακόβουλη συμπεριφορά του εργαζομένου, η οποία αποβλέπει στην πρόκληση της απόλυσης και στην είσπραξη της αποζημίωσης που δεν θα δικαιού-

νταν σε περίπτωση οικειοθελούς αποχώρησης. Ως τέτοια συμπεριφορά νοείται κάθε ουσιώδης παραβίαση των υποχρεώσεών του, η οποία, υπό κανονικές συνθήκες, θα παρείχε στον εργοδότη επαρκή λόγο για την καταγγελία της σύμβασης με τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται η αδικαιολόγητη αποχή από την εργασία, η σοβαρά πλημμελής παροχή αυτής και η ανάρμοστη ή προσβλητική συμπεριφορά.

Όπως γίνεται δεκτό τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία, η πρόθεση πρόκλησης της απόλυσης μπορεί να συναχθεί ακόμη και από ένα μεμονωμένο περιστατικό, εφόσον η έντασή του, ο τρόπος εκδήλωσης και το συνολικό πλαίσιο των περιστάσεων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συμπεριφορά αποσκοπούσε στη λύση της σύμβασης και στην είσπραξη της αποζημίωσης.

Στις περιπτώσεις αυτές, η αξίωση για αποζημίωση απόλυσης ή για μισθούς υπερημερίας απορρίπτεται κατόπιν προβολής σχετικής ένστασης από τον εργοδότη, ακόμη και αν η καταγγελία δεν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις εγκυρότητας. Η κρίση περί καταχρηστικότητας

θεμελιώνεται στο ότι ο κοινωνικοοικονομικός σκοπός της αποζημίωσης απόλυσης συνίσταται στην άμβλυση των συνεπειών της αιφνίδιας απώλειας της εργασίας με πρωτοβουλία του εργοδότη. Όταν, όμως, η λύση της εργασιακής σχέσης αποτελεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα προσηδασμένης συμπεριφοράς του ίδιου του εργαζομένου, ο σκοπός αυτός αναιρείται.

Κατά συνέπεια, η απαλλαγή του εργοδότη από την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης απόλυσης συνιστά εξαιρετική και στενά ερμηνευόμενη απόκλιση από τον γενικό κανόνα. Η εκ προθέσεως πρόκληση της καταγγελίας δεν λειτουργεί ως αυτοτελής λόγος απαλλαγής, αλλά αξιολογείται αποκλειστικά στο πλαίσιο της ένστασης καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος του άρθρου 281 Α.Κ.. Η προβολή της ένστασης αυτής προϋποθέτει την επίκληση και απόδειξη, εκ μέρους του εργοδότη, των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την κακόβουλη συμπεριφορά του εργαζομένου, καθώς και του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της συμπεριφοράς αυτής και της καταγγελίας της σύμβασης.

